

Jizzakh State Pedagogical Institute

**Journal of Preschool
Education**

*The faculty of pre-school
education*

BOLALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA DO'STONA MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISH.

O'qituvchi F. K. Xoliqov

Аннотация: Munosabatlarni shakllantirishning samarali usullari va vositalari, bolaning shaxsining ijtimoiy qimmatli fazilatlarini shakllantirishga va uning jamiyatdagi xatti-harakatlarini belgilovchi dolzarb vazifalar, shuningdek, katta maktabgacha yoshdagi bolalarning do'stona, ta'sirchan, insoniy xulq-atvorning adolatli munosabatlarini rivojlantirishda insoniy munosabatlarini tarbiyalash muammolariga alohida e'tibor qaratilayotganligi bayon etilgan.

Калит со'zlar: shaxsiyat, yaxshi niyat, javob berish, adolat, mobil, bola, o'yin empatiya.

Аннотация: Изложены эффективные методы и средства формирования взаимоотношений, актуальные задачи, направленные на формирование социально ценных качеств личности ребенка и определяющих его поведение в обществе, а также особое внимание уделяется проблемам воспитания гуманных отношений старших дошкольников в развитии доброжелательного, отзывчивого, справедливого отношения к человеческому поведению.

Ключевые слова: личность, доброжелательность, отзывчивость, справедливость, мобильность, ребенок, игра эмпатия..

Resume: It is stated that special attention is paid to the formation of effective methods and tools for the formation of relations, the actual tasks that determine the formation of socially valuable qualities of the child's personality and his behavior in society, as well as the problems of upbringing of human relations in the development of friendly, effective, fair relations of human behavior

Key words: shaxsiyat, good faith, respond, justice, Mobile, child, game empathy..

Shuni ta'kidlash kerakki, maktabgacha ta'lim tizimidagi ta'lim jarayonining samarali shakllaridan biri mobil o'yinlar va jismoniy mashqlar nafaqat sog'lig'ini yaxshilaydi, balki bolaning tanasini rivojlantiradi, shuningdek, tabiatni tarbiyalash vositasi bo'lib, bolalarning xatti-harakatlariga ta'sir qiladi..

Shu bois, bolani bolalar bog'chasi guruhidagi tengdoshlari bilan munosabatlar tizimida o'rganish katta ahamiyatga ega va dolzarb ahamiyat kasb etadi. U bolaning shaxsiyatining dastlabki shakllanishining yoshi. Ayni paytda bolaning tengdoshlari bilan muloqot qilishda uning shaxsiyatining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan juda murakkab munosabatlar mavjud.

Mobil o'yinlar yilning istalgan vaqtida amalga oshirilishi mumkin. O'yinlar bir boladan butun guruhga qatnashishi mumkin, siz kattalar bilan va ularning ishtirokisiz o'ynashingiz mumkin.

Mobil o'yinlar tarkibida katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijobiy munosabatlarning namoyon bo'lish darajasini o'rganish maktabgacha yoshdagi bolalarning pedagogik va psixologik xususiyatlariga moslashtirilgan sxemaga muvofiq amalga oshirildi (jadval. 1).

Strukturaviy komponentlar	Ijobiy munosabatlarning namoyon bo'lish darajasi ko'rsatkichlari
Fatal aloqa o'rnatish funksiyasi	- boshqa bolaning o'yinini oladi; - boshqa bolaga umumiy o'yin taklif qiladi; - umumiy o'yinni qo'llab-quvvatlaydi.
Hissiy aloqani o'rnatishning hissiy funksiyasi	- boshqa bolalarning o'yin harakatlariga qiziqish bildiradi; - o'z o'yinlariga tengdoshlar orasida qiziqish uyg'otmoqda; - umumiy o'yindan qoniqish hosil qiladi.

Axborotni uzatish va olish axborot funksiyasi	- o'yin davomida boshqa bolaning pozitsiyasini va fikrlarini qabul qiladi (tinglaydi); - uning fikrlari haqida hikoya qiladi (o'yinning hikoyasini uzatadi); - o'z bilimlarini boshqa bolaning bilimlari bilan muvofiqlashtiradi (so'raydi).
Umumiy o'yinni rejalashtirishning boshqaruv funksiyasi	- mobil o'yin jarayonida o'zgarishlarni qabul qiladi (qabul qiladi); - umumiy o'yin uchastkasini o'rganadi (bo'ysunadi); - o'yin sherigini ishontiradi (kelishib oladi).

Mobil o'yinning turli bosqichlarida strukturaning tarkibiy qismlari quyidagi kommunikativ harakatlar bilan aniqlandi: aloqa o'rnatish (kontaktini to'xtatuvchi harakatlar), hissiy aloqani o'rnatish (hissiy harakatlar), axborotni uzatish va olish (kognitiv harakatlar), o'yin jarayonini boshqarish (sozlash harakati).

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ funksiyalarini rivojlantirishni o'rganib chiqqach, biz ushbu turdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy o'yin davomida kommunikativ funksiyalarini ko'rib chiqish uchun o'zimizni cheklash maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

- halokatli, bu aloqani o'rnatish va saqlashga qaratilgan harakatlarda namoyon bo'ladi;
- hissiy aloqani o'rnatishga qaratilgan harakatlarda namoyon bo'ladigan hissiyotdir;
- axborot - axborotni uzatish va olish;
- boshqaruv-qo'shma faoliyatni muvofiqlashtirish va rejalashtirish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy o'yinining tarkibiy qismlarining rivojlanish darajasi db Elkonin tomonidan ishlab chiqilgan sxema bo'yicha aniqlanadi [48]. Ushbu sxema eski maktabgacha yoshdagi bolalarning ko'chma o'yinlarida ijobiy munosabatlarni o'rganish jarayonida olingan eksperimental ma'lumotlarga muvofiq o'zgartirildi (jadval. 2).

Jadval 2 katta maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mobil o'yinning tarkibiy qismlarining rivojlanish darajasi ko'rsatkichlari:

Ijobiy munosabatlarni rivojlantirish darajasi	Mobil o'yinning tarkibiy qismlarining rivojlanish darajasi ko'rsatkichlarining mazmuni
I darajali	<ul style="list-style-type: none"> - reja o'yinchoqqa qiziqish va ob'ektiv harakatlar bilan belgilanadi; - kontent ob'ektlar bilan harakatlarda amalga oshiriladi; - monotonli narsalar bilan o'yin harakati, takrorlanuvchi; - rollar chaqirilmaydi, ular bir-biri bilan bog'liq bo'lmagan o'yin bilan belgilanadi; - qoidalar yo'q.
II darajali	<ul style="list-style-type: none"> - reja tengdoshlari bilan muloqot qilishda qiziqish bilan belgilanadi; - kontent boshqa bolaga yo'naltirilgan narsalar bilan harakatlarda amalga oshiriladi; - o'yin harakati izchil, harakatlar doirasi bir xil turdan tashqariga chiqadi; - rollar deyiladi, taqsimlanadi, o'yin harakati orqali amalga oshiriladi; - qoidalar qabul qilinmaydi, ammo ularning buzilishi kuzatiladi.

III darajali	<ul style="list-style-type: none"> - reja qo'shma o'yinlarda rol o'ynashga qiziqish bilan belgilanadi; - kontent sherik bilan munosabatlarni uzatishga qaratilgan harakatlarda amalga oshiriladi; - o'yin harakatlarining ketma-ketligi va xilma-xilligi bir rol bilan belgilanadi; - rollar o'yin boshida taqsimlanadi, o'yin davomida nutq so'zlanadi; - qoidalar muhokama qilinadi, o'yin harakatlarining mantig'ini buzish tuzatiladi
IV darajali	<ul style="list-style-type: none"> - reja o'yinga qiziqish bilan belgilanadi; - kontent muayyan rolga bo'lgan munosabat o'zini namoyon qiladigan harakatlarda amalga oshiriladi; - o'yin harakati turli xil, izchil, o'yin sheriklariga qaratilgan; - rollar taqsimlanadi, rol ijro etuvchi nutq mavjud; o'yindan tashqari munosabatlar yo'q; - qoidalar aniq belgilangan, ularning buzilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Mobil o'yin jarayonida ijobiy munosabatlarning namoyon bo'lish darajasi va uning tarkibiy qismlarining rivojlanish darajasi o'rtasida statistik aloqalar o'rnatildi, sub'ektlarning to'rtta kichik guruhini aniqlash imkonini berdi.

Birinchi kichik guruhga yuqori darajadagi maktabgacha yoshdagi bolalar-o'yin qobiliyatini rivojlantirish darajasi va ijobiy munosabatlarning etarli yoki o'rtacha darajasi bo'lgan mobil hikoya-rol o'yinlari tashkilotchilari va hamkorlari kiradi.

Ushbu kichik guruhning bolalari: - o'z tashabbusi bilan tengdoshlari bilan havaskorlik o'yinlari tashkil etildi; - ular o'zlarining hikoyalarini taklif qilishdi yoki sherikning hikoyasida o'ynashdi; - ushbu kichik guruhning yuqori darajadagi maktabgacha tarbiyalanuvchilari o'yin harakatlarining ketma-ketligini va diversifikatsiyasini aniqlab, ularni rol talablariga moslashtirishga muvaffaq bo'lishdi;

- ular o'yinni hikoya satrlari bilan boyitishni taklif qilishdi;

- yangi rollarni osongina bajarish;

- o'yin qoidalariga qat'iy rioya qilgan.

Ushbu kichik guruhning yuqori darajadagi maktabgacha tarbiyalanuvchilari tengdoshlari bilan o'yin munosabatlarini o'rnatish, boshqa bolalar bilan birgalikda o'yin yaratish taklifiga hissiy jihatdan javob berish, o'yin rejasini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni almashish, o'z harakatlarini sherikning harakatlariga muvofiqlashtirish imkoniyatiga ega edilar.

Ikkinchi kichik guruhga bolalar ijrochilari va mobil hikoya va rol o'yinlari hamkorlari kiradi. Ushbu kichik guruh tomonidan o'rganilayotgan o'yin qobiliyatlari rivojlanishining o'rtacha darajasi va ijobiy munosabatlarning etarli yoki o'rtacha darajasi aniqlandi.

Ushbu kichik guruhning farzandlari birgalikda o'yin haqida boshqa bolalar bilan muloqot qilish istagi bilan ajralib turardi; tengdoshlarning o'yiniga qiziqish, o'yin bilan muloqot qilish uchun potentsial hamkorlar sifatida hissiy yo'nalishga aylandi; tegishli rollarni amalga oshirish qobiliyati; o'yin qoidalarini buzish.

Bunday bolalar o'zlarini diqqat bilan tinglashlari, ikkinchi darajali rollarga taklif qilishlari, o'yin davomida hissiy aloqalarni saqlab qolishlari, birgalikdagi reja haqida ma'lumot olishlari, o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yishlari mumkin edi.

1. Агапова И.А. Подвижные игры для дошкольников / И.А. Агапова, М.А. Давыдова. - М.: АРКТИ, 2008. - 124 с.

2. Вареник Е.Н. Физкультурно-оздоровительные занятия с детьми 5-7 лет. - М.: ТЦ Сфера, 2009. - 128 с.

3. Кожухова Н.Н., Рыжкова Л.А., Самодурова М.М. Воспитатель по физической культуре в дошкольном учреждении: Учебн. пособие для студентов фак. дошк. образования высших пед. учебн. заведений / Н.Н. Кожухова, Л.А. Рыжкова, М.М. Самодурова. - М.: Академия, 2002. - 316 с.

4. Смирнова Е. Игры, направленные на формирование доброжелательного отношения к сверстникам [Текст] / Е.О. Смирнова, В. Холмогорова // Дошкольное воспитание, 2003, № 8, с. 73-77.

5. Смирнова Е. Дошкольный возраст: формирование доброжелательных отношений [Текст] / Е.О. Смирнова, В. Холмогорова // Дошкольное воспитание, 2003, № 9, с. 68-76.

6. Агапова И.А. Подвижные игры для дошкольников / И.А. Агапова, М.А. Давыдова. - М.: АРКТИ, 2008. - 124 с.

7. Xoliqov, F. (2021). MUSOBAQALARNI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH.: MUSOBAQALARNI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH. MaKtabgacha ta'lim jurnali, 1 (1).

8.6 YOSHDAN 7 YOSHGACHA BO'LGAN BOLALAR UCHUN MUSOBAQALARNI TASHKIL QILISH VA OTKAZISH.

F Xoliqov - MaKtabgacha ta'lim jurnali, 2021

Цитируется: 4 Все версии статьи (29)

9.4 YOSHDAN 7 YOSHGACHA BO 'LGAN BOLALARNI JISMONIY
TARBIYALASH METODIKASI

F Xoliqov - Мақтабгача таълим журнали, 2021

Все версии статьи (15)

10.6-7 ЁШ БОЛАЛАР СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ
ШАКЛЛАНТИРИШДА ОИЛА ВА МАҚТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУССАСАСИ
ҲАМКОРЛИГИНИНГ АҲАМИЯТИ

F Xoliqov - Журнал дошкольного образования, 2020

Sportivnaya borba. Uchebnik dlya IFK Pod.red. A.P.Kupsova, 1978.

Igumenov V.M. Organizatsiya i provedenie sorevnovaniy po klassicheskoy borbe.

- М., 1986.